

נושא: משפחות חד הוריות

שאלת המחקר: כיצד משפיע חוק ההסדרים 2002-2004 על הביטחון הסוציאלי של משפחות חד הוריות בישראל?

ראשי פרקים

מבוא

1. מדינת הרווחה: אידיאולוגיה, תפיסת הביטחון הסוציאלי ועיצוב מדיניות הרווחה
2. משפחות חד הוריות: מאפיינים, נתונים והתפתחויות ביחס המדינה והחברה
3. התפתחות הזכויות הסוציאליות של משפחות חד הוריות במערב ובישראל: מדיניות וחקיקה.
4. חוק ההסדרים: רקע ותיקונים, רפורמת הרווחה והשלכות על תפיסת הביטחון הסוציאלי
5. השלכות חוק ההסדרים והשינוי במדיניות הרווחה על זכויות של משפחות חד הוריות: שיעור העוני, אי השוויון,
6. השלכות מחוק ההסדרים על רשת הביטחון הסוציאלי של משפחות חד הוריות ותעסוקת אימהות חד הוריות.

דיון, סיכום ומסקנות

ביבליוגרפיה

א. סקירת הספרות

1. מדינת הרווחה: אידיאולוגיה, תפיסת הביטחון הסוציאלי ועיצוב מדיניות הרווחה

זכויות אימהות חד הוריות נובעות ממדיניות רווחה. למרות שאין הסכמה על הגדרת המושג 'מדינת רווחה', ניתן לומר שמדינת הרווחה עוסקת באחריות המדינה לטפל ברווחת הציבור ובאספקת השירותים החברתיים. עקרון זה נשען על רעיון הרחבת מוסד האזרחות והכרה בזכויות חברתיות של האזרח, תוך הכרה בכך שלכל אדם, החבר בקהילייה המדינתית שהוא חי בה, יש הזכות לחיות בתנאי חיים חברתיים, כלכליים נאותים וליהנות מרמה תרבותית ההולמת אותם (נחמיאס וקליין, 1999). וכן ניתן לומר, שמדינת רווחה שואפת להבטיח את ביטחונם הסוציאלי של תושביה, לספק מינימום של הכנסה, תזונה, טיפול רפואי, חינוך, דיור, תעסוקה ושירותי רווחה אישיים לכל תושביה, וכן לצמצם במידה מסוימת את הפערים החברתיים (תרשיש, 2017).

משנות החמישים ועד סוף שנות השבעים ניתן לתאר תקופת פריחה של מדינת הרווחה, כאשר היא התאפיינה בהסכמה רחבה של רוב הציבור בארצות אירופה שלאחר המלחמה, שאימץ את החזון של המדינה (שלאחר המלחמה) - ככזאת שאחראית על הבטחת סף תחתון של קיום ושל תנאי חיים ורווחה לכל - באמצעות רשת מקיפה של תכניות רווחה וביטחון סוציאלי (Korpi, 2003). מאז שנות השבעים עוברות מדיניות הרווחה במערב שינויים מהותיים במגמה של צמצום נרחב. ההסברים לשינויים אלה, לפי אסיסקוביץ (2007) מגוונים: א. קושי של ממשלות בעידן הגלובלי לכוון את כלכלת מדינותיהן לפי רצון ורצון בוחריהן, מכיוון שהמדינה נמצאת בתהליך של תחרות כלכלית עולמית, חלה ירידה בהכנסות המדינה, גדל הצורך לחזק את המעסיקים כמנוע הצמיחה של המשק, והמדינות נאלצות להוריד מיסים, לצמצם את ההוצאה הממשלתית, לצמצם את מדיניות הרווחה ולהסיר את ההגנה על תנאי העסקת עובדים. במצב זה מדינת הרווחה - שמגדילה את ההוצאות - נתפסת כמכשול, שיש לסלקו או לצמצמו.

ב. התפתחות החברה הפוסט תעשייתית מלווה מלווה בשינויים סוציו-דמוגרפיים, וצמצום מדינת הרווחה הוא תוצאה של לחצים בתוך המדינה. מעמד הפועלים הצטמצם ומעמד הביניים צמח, חל שינוי בהרכב הענפי של המשקים, המשקים עברו משברים כלכליים עולמיים מתמשכים ושינויים טכנולוגיים, שהביאו לגידול במספר המובטלים ולהרחבת ממדי העוני. חלו שינויים דמוגרפיים וחברתיים – כמו שינויים שנובעים מהגירה, הזדקנות וגידול במספר המשפחות החד הוריות - שהגדילו את הסיכונים החברתיים ואתם את הדרישות הכלכליות ממדינות הרווחה. הגידול במשפחות חד הוריות חייב את החברה להקצות יותר משאבים לקיומם של תאים משפחתיים שבהם יש מפרנס אחד שאינו יכול לעבוד במשרה מלאה והטיל בכך מעמסה כבדה על מערכת הביטחון הסוציאלי

ג. מוסדות השלטון פועלים ככוחות פוליטיים שמשפיעים על עיצוב המדיניות. הם מסוגלים לטרפד יוזמות לצמצומה, למרות הלחצים הכלכליים והסוציו-דמוגרפיים, ומכוונים לעריכת שינויים מתונים ומצומצמים בלבד בתכניות רווחה קיימות.

ד. שחקנים הבירוקרטיים ונותני השירותים משפיעים על מדיניות והם משתמשים בידע ובניסיון שצברו בנוגע לסיכונים חברתיים כדי להשפיע על תהליך קבלת ההחלטות. בהקשר זה, לבירוקרטיה הממשלתית יש חשיבות רבה ביצירה ועיצוב תכניות הרווחה והמשרדים